

УДК 378.4:37.015.31-051

DOI:

Світлана Омельченко, доктор педагогічних наук, професор кафедри теоретичних методичних основ фізичного виховання і реабілітації, ректор ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”

Олена Гармаш, доктор філософії у галузі знань освіта, педагогіка, старший викладач кафедри іноземних мов ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК КОМПОНЕНТ МОДЕЛІ НАВЧАННЯ “4 C’S”

У статті висвітлено сутність та механізми розвитку креативного мислення майбутніх учителів Нової української школи як одного з компонентів моделі навчання “4 C’s”. Зазначено, що високий рівень сформованості креативного мислення дає змогу педагогові використовувати різні підходи до розв’язання проблем, аналізувати різні точки зору, генерувати оригінальні та інноваційні ідеї, знаходити альтернативні рішення. Розглянуто багаторівневу модель, стратегії навчання й етапи розвитку креативності. Наведено серію вправ, що сприяють розвитку креативного мислення майбутніх педагогів та можуть бути використані в освітньому процесі.

Ключові слова: креативне мислення; модель навчання “4 C’s”; майбутні учителі; генерація ідей; м’які навички.

Літ. 10.

Svitlana Omelchenko, Doctor of Science (Pedagogy), Professor of the Theoretical, Methodological Foundations of Physical Education and Rehabilitation Department, Rector State Higher Educational Institution “Donbas State Pedagogical University”

Olena Harmash, Doctor of Philosophy (Education, Pedagogy), Senior Lecturer of the Foreign Languages Department State Higher Educational Institution “Donbas State Pedagogical University”

CREATIVE THINKING OF THE FUTURE TEACHERS AS A COMPONENT OF EDUCATIONAL MODEL “4 C’S”

The article is devoted to actual problem of developing creative thinking of future teachers for the New Ukrainian School. It is emphasized the importance of forming and improving not only hard skills, but also soft skills, on the availability of which the professional success depends. It is focused on using educational model “4 C’s” in the students’ training which provides the complex development of four competencies: communication, creative thinking, critical thinking, collaboration.

It is meant by the term “creative thinking” thinking that allows analyzing, generating and using the variety of extraordinary approaches to solving educational, professional and social problems and quickly seeking the alternative solution. It is noted that the work of the teacher with creative thinking is aimed at helping students in self-development, finding ways to pleasure their needs.

It is considered the components of creative thinking. It is established that they form a teacher’s creative style, his behavior and thinking, determine the effectiveness of his professional activity. It is investigated the multilevel model of development of creative thinking by future teachers (the mini-c level of creativity, the little-c level of creativity, (the pro-c level of creativity, the big-c level of creativity). It is noted that creativity is process without limits and it is an important tool for teachers’ self-development and self-improvement.

It is analyzed the strategies of developing creative thinking by students (inductive learning, learning-request, problem solving, scientific approach in learning, metaforming) that contribute to the humanization of the educational process and transform the acquired knowledge, skills, life experience into important competencies.

It is considered the stages and the tools for development of creative thinking (the stage of preparation, the stage of generating ideas, the stage of realization). It is given the examples of different tasks that were used in the process of developing creative thinking for future teachers.

It is concluded that creative thinking is an integral part of every teacher’s pedagogical activity and it is the two-way process: only a creative teacher understands how to develop the creative abilities of students.

Keywords: creative thinking; educational model “4 C’s”; future teachers; generation of ideas; soft skills.

Постановка проблеми. Професійним стандартом учителя нового покоління [4, 5] проголошується ідея, що успіх у будь-якій освітній реформі залежить від сучасної професійної підготовки вчителя. Індикатором означеного слугує інструментарій сформованих

професійних і загальних компетентностей, необхідних для успішної кар'єри та життя у соціумі. При цьому формуванню і розвитку "м'яких навичок", у системі підготовки педагогів для Нової української школи відводиться значне місце. Завдяки співпраці іноземних викладачів, бізнесу, експертів в освіті була розроблена модель навчання "4 C's" (four competences), що передбачає розвиток у здобувачів всіх форм і рівнів навчання комплексу таких "м'яких навичок" як комунікативність (communication), креативність (creativity and innovation), критичне мислення (critical thinking), здатність до співпраці (collaboration).

Методи викладання навчальних дисциплін, побудовані на шаблонності і монотонності, механічній рецепції та репродукції дій, давно не виправдовують себе. Діти втрачають зацікавленість відкривати нове, творити. Креативне мислення для вчителя є необхідним і важливим елементом його професійної діяльності. Творчий вчитель надихає, вчить бачити світ під новим кутом, робить складні теорії та концепції простими. Ідеї, думки такого вчителя – ніби ковток свіжого повітря. Творчість – це процес двосторонній: лише творчий педагог зможе запалити іскорку креативності в учнів. Пошуку шляхів розвитку креативного мислення майбутніх учителів для Нової української школи і буде присвячена означена стаття.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема формування і розвитку комплексу ключових навичок під час реалізації моделі навчання "4 C's" була висвітлена у наукових працях S. Chiruguru, Ch. Joynes, P. Pardede, S. Rossignoli, R. Roedel [9] та інших. Питання креативного мислення майбутніх фахівців розглядалось у працях О. Антонової [1], І. Гевко [2], О. Дубасенюк [3], О. Gaufur [5], J. Kaufman [6], Ch. Mursky [7], L. Nurlaela [8] тощо. Однак аналіз численних публікацій із зазначеної проблеми свідчить про недостатню вивченість механізмів розвитку креативного мислення майбутніх педагогів як компонента моделі навчання "4 C's".

Мета статті – дослідити проблему розвитку креативного мислення майбутніх учителів Нової української школи як одного з головних компонентів моделі навчання "4 C's".

Виклад основного матеріалу дослідження. Пошук і аналіз наукової літератури з проблеми визначення дефініції "креативне мислення" [2; 5; 7; 6] свідчить про розуміння під досліджуваним явищем мислення, яке спонукає майбутніх учителів використовувати різні підходи до розв'язання проблем, аналізувати різні точки зору,

адаптувати ідеї та знаходити рішення. Воно уможливорює розглядати певне явище по-новому, під новим кутом, нестандартно. Педагог, який має креативне мислення, здатен до генерації оригінальних та інноваційних ідей, пошуку альтернатив або ж можливості швидко та детально розробляти їх.

Ми погоджуємось з О. Дубасенюк, що "саме креативна особистість здатна адекватно і гнучко вирішувати нагальні проблеми, активно сприймати навколишній світ, проявляти пошукову активність, виробляти самостійні відповідальні рішення" [3, 23].

Враховуючи вищезначене, зазначимо, що креативний вчитель організовує й освітній процес креативно: його основні зусилля спрямовані не на виклад фундаментального матеріалу, а на саморозвиток учнів, пошук шляхів задоволення їх освітніх потреб. Такий вчитель постійно працює над оновленням освітнього контенту, робить його динамічним та проблемним; у процесі роботи використовує здебільшого евристичний, проблемний і дослідницький методи та інтеграційні технології навчання. Він підтримує внутрішню мотивацію учнів.

Розглянемо компоненти креативного мислення майбутніх учителів. Звернемося до наукового дослідження Д. Рокель [9, 25]. На думку автора, до компонентів креативного можна віднести: здатності до використання широкого спектру прийомів створення ідей; генерування нових ідей; уточнення, аналізу, оцінки оригінальних ідей для поліпшення та максимізації творчих зусиль; розроблення, провадження та ефективного донесення нових ідей до інших; відкритості до різноманітних перспектив; оригінальності й винахідливості; здатності розглядати невдачу як можливість вчитися; діяльність на основі творчих ідей.

У контексті розв'язання цього питання вважаємо, що високий рівень сформованості зазначених здатностей особистості майбутнього педагога формує творчу стилістику його мислення та поведінки, детермінує унікальність й продуктивність вибору засобів діяльності та досягнення її результатів.

Перейдемо до розгляду механізмів формування та розвитку креативного мислення майбутніх учителів. Відповідно до нашого дослідження, важливими є результати дослідження Дж. Си Кауфман та Р. Бегетто, які розглядали зазначене поняття з позиції концепції тривалості життя й розробили модель розвитку креативності, що складається з чотирьох рівнів (4 C Model of Creativity). Так, на мінімальному рівні (*the mini-c*

level of creativity) творчість тісно пов'язана із навчанням. Кожного разу, коли здобувач намагається виконати нове завдання, він виконує його на певному творчому рівні. На мінімальному рівні те, що створює студент, не є революційним, але для нього воно нове й значуще. Наступний початковий рівень (*the little-c level of creativity*) відображає аспект зростання майбутнього фахівця. Успіхи досягаються завдяки зворотному зв'язку, і те, що було створено, може стати цінним для інших. Професійний рівень (*the pro-c level of creativity*) креативності вимагає багаторічної спеціальної практики й навчання. Метою тих, хто перебуває на цьому рівні, є підтримати себе, займаючись тим, що їм подобається. Творчий рівень (*the big-c level of creativity*) є найвищим й передбачає оцінку оригінальності ідей експертною спільнотою [6, 4 5].

Отже, аналізуючи подану модель розвитку креативного мислення, ми можемо дійти висновків, що творчість – це процес, який не має меж. Для майбутнього вчителя важливо бути завжди й творчому пошуку, практикувати нові форми та методи роботи, синтезувати ідей з метою удосконалення своєї роботи, експериментувати.

Наступний етап нашого дослідження буде присвячений розгляду стратегій, якими може оперувати викладач закладу вищої освіти у процесі розвитку креативних навичок майбутніх учителів [8, 115]. Перша стратегія – індуктивне навчання. Воно включає запит, проблему для розв'язання, відкриття та науковий метод. Зазначена стратегія схожа на метафоричну стратегію, що передбачає також компонент підключення, виявлення, створення, застосування. Друга стратегія – навчання-запит передбачає оптимальне використання здатності студентів шукати і досліджувати людей, предмети, події тощо. Майбутні вчителі вчать системно, впевнено, із застосуванням критичного мислення і аналізу, робити висновки. Навчання-запит сфокусовано на процесі пошуку та знаходження. Тема пошуку безпосередньо не відома й залежить від запити студента. У процесі реалізації цієї стратегії викладач виступає у ролі тьютора, наставника.

Третя стратегія – вирішення проблемних ситуацій. Реалізація зазначеної стратегії пов'язана з певною ситуацією, що має точні дані або інформацію. На основі цього студенти вчать робити ретельні висновки, шукати і знаходити необхідну інформацію, синтезувати різні теорії, концепції тощо. Четверта стратегія – науковий підхід до навчання – передбачає поєднання методів: врегулювання проблемних ситуацій,

проектного навчання, індуктивного/соціального навчання, колективного дослідження. Ці методи дають змогу студентам визначати проблему, формулювати її, знаходити нестандартне рішення, робити висновки та презентувати їх. Здатність до креативності досягається через спостереження, розпитування, асоціацію, дослідження (експериментування) та набуття корисних зв'язків (*networking*).

Остання стратегія – метаформування – це свого роду процес формування мислення у студентів, яке приведе до творчості, пошуку нового, поєднання речей, які, на перший погляд, зовсім не пов'язані, що в кінцевому результаті приводить до розв'язання проблемних питань.

Дослідниця О. Антонова в аспекті розв'язання питання пошуку шляхів розвитку креативного мислення майбутніх педагогів, експериментально довела позитивний ефект від використання в освітньому процесі творчих конкурсів, індивідуальних завдань творчого характеру, аукціонів педагогічних ідей, колективних творчих справ, вивчення життєвого шляху та творчості видатних дослідників, знайомства із творчими вчителями та вивчення їхнього досвіду тощо [1, 203].

Формування креативного мислення у майбутніх учителів передбачає реалізацію низки послідовних етапів. Розглянемо їх. Перший етап – підготовка. Він передбачає залучення здобувачів до розвитку творчих навичок. Це можуть бути музичні, драматичні та художні завдання, спільне обговорення сценаріїв, мозковий шторм або спеціально організована діяльність з подолання професійних проблем, ситуацій, концепцій, які здобувач повинен зрозуміти. Все це закладає підґрунтя для продукування оригінальної та корисної ідеї. Етап генерації ідей вимагає створення найбільшої кількості варіантів виконання певних дій, якомога чіткішої їх деталізації, когнітивної швидкості у процесі вироблення ідей, оригінальності. На етапі реалізації ідей та розв'язуванні проблем відбувається перевірка здобувачами адекватності своїх припущень, їх уточнення, розвиток вмінь представляти і пояснювати свої ідеї іншим [10].

Наведемо декілька прикладів вправ, що були використані у процесі розвитку креативного мислення майбутніх учителів фізичної культури ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”.

Так, під час опанування студентами “Іноземної мови за професійним спрямуванням (англійська)”, були запропоновані такі завдання:

Завдання 1. Напишіть розповідь із шести слів англійською мовою.

Рекомендації до виконання:

1. Оберіть проблему з вашої професійної діяльності, яка Вас найбільш хвилює (наприклад, "Sport and Covid-19", "The sportsmen' career" тощо).

2. Напишіть розповідь з шести слів. Наприклад, як це зробив Е. Хемінгуей "For sale: baby, shoes, never worn".

3. Спробуйте писати по одній історії щотижня.

4. Додайте до своїх історій картинки (це Ви можете зробити, наприклад, скориставшись такими ресурсами як Adobe Express, Canva) й поділіться у соціальних мережах зі своїми одногрупниками, щоб надихнути їх та отримати відгук.

Завдання 2. Подивись на спорт очима іншого спортсмена.

Рекомендації до виконання:

1. Ми знаємо про те, що успіх у спорті – це важка наполеглива щоденна праця. Оберіть одного відомого або маловідомого спортсмена. Знайдіть та прочитайте інформацію про його сходження до власного успіху у спорті. Також можете обрати й розпитати спортсмена, якого знаєте особисто (Вашого тренера, вчителя / викладача, одногрупника).

2. Спробуйте подивитись на проблему "важливості визнання досягнень спортсмена оточенням або ж спорт – це більше для себе" з точки зору цієї людини.

3. Поділіться з одногрупниками цією інформацією під час практичного заняття.

4. Очікуваний результат монологічне висловлювання англійською мовою 2–3 хвилини.

У процесі вивчення навчальної дисципліни "Сучасні фізкультурно-оздоровчі технології" студентам було запропоновано такі завдання:

Завдання 1. Вебблог вчителя фізичної культури.

Рекомендації до виконання:

1. Сучасному вчителю неможливо йти в ногу з часом, не відповідаючи його умовам. Вебблог вчителя – це його візитна картка, на якому він може публікувати свої матеріали, ділитись досвідом використання тієї чи тієї освітньої технології, методу й який вплив це мало на учнів, здійснювати комунікацію з дітьми та їх батьками.

2. Оберіть 5 блогів інших вчителів фізичної культури, ознайомтесь з ними, визначте їх структурне наповнення, якість контенту.

3. Розробіть рекламу свого вебблогу та презентуйте її одногрупникам.

4. Ваш блог повинен мати такі складові: 1) назву; 2) стислу інформацію про вас, ваші професійні й спортивні успіхи; 3) основні напрями фізкультурно-оздоровчої діяльності з учнями (для

якого віку, груп дітей розраховані ваші заняття, які сучасні фізкультурно-оздоровчі технології ви використовуєте в роботі тощо); 4) у чому переваги вашої роботи.

5. Презентація готується у програмі Microsoft PowerPoint або подібних. До 10 слайдів. Ви можете додати малюнки, фотографії, короткі відео уривки проведених Вами занять тощо.

Завдання 2. Комікс однієї з сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій.

1. Оберіть будь-яку з сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій, з методикою роботи над якою ви були ознайомлені під час лекцій з навчальної дисципліни.

2. Прочитайте уважно про етапи роботи з підопічними під час реалізації цієї оздоровчої технології.

3. Намалюйте схематично (як комікс) етапи реалізації обраної фізкультурно-оздоровчої технології.

4. Презентуйте свої напрацювання одногрупникам під час практичного заняття.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, ми можемо дійти до висновку, що креативне мислення є невід'ємною складовою педагогічної діяльності кожного вчителя. Високий рівень її сформованості, міцні предметні знання у поєднанні з внутрішньою мотивацією і особистісними якостями сприятимуть ефективному становленню майбутніх педагогів як митців своєї справи. Креативність – це процес, що є двостороннім: лише креативний вчитель розуміє, як розвинути творчі здібності своїх учнів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розгляді проблеми формування критичного мислення у майбутніх учителів Нової української школи у процесі реалізації моделі навчання "4C's".

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова О. Технологія розвитку педагогічної креативності майбутніх учителів. *Paradigmaty oswiatowe i edukacja nauczycieli* / Pod redakcja W. Kremienia, T. Lewowickiego, S. Sysojowej. Warszawa – Krakow : Wyzsza Szkola Pedagogiczna ZNP, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN, 2010. С. 196–203.

2. Гевко І., Пагута М. Підвищення якості освіти з залученням креативних методів при підготовці інженерів педагогів. *Молодь і ринок*. 2018. № 3 (158). С. 11–16.

3. Дубасенюк О. А. Креативний підхід до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. *Креативна педагогіка*, 2011. № 4. С. 23–28.

4. Професійний стандарт вчителя нового покоління / уклад. Н. Авшенюк, І. Андрощук, Л. Гриневич, С. Івашнова, О. Лінник, Н. Софій. Київ, 2020. 69 с.

5. Gafour O., Gafour W. Creative Thinking skills: A Review article. *Thinking Skills and Creativity*. 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/349003763_Creative_Thinking_skills_-_A_Review_article.

6. Kaufman, J. C., Beghetto R. A. Returning Creativity to the Classroom. *Review of General Psychology*. 2009. № 13 (1). P. 1-12.

7. Mursky Ch. Creative thinking. Wisconsin : Wisconsin department of public instruction, 2011. URL: <https://dpi.wi.gov/sites/default/files/imce/cal/pdf/creative-thinking.pdf>.

8. Nurlaela L. Developing Creative Thinking Skills in Learning at Higher Educational Institution of Teacher. *The 3rd UPI International Conference on Technical and Vocational Education and Training (TVET)*. 2015. P. 114–119.

9. Roekel D. Preparing 21st Century Students for a Global Society. An Educator’s Guide to the “Four C’s”. USA: NEA, 2016. 38 p. URL: https://www.aledoisd.org/cms/lib/TX02205721/Centricity/Domain/2020/Preparing21C_Learners.pdf.

10. The Cambridge life competences framework. Creative thinking. Cambridge : Cambridge University Press, 2020. URL: https://languageresearch.cambridge.org/images/Language_Research/CamFLiC/CLCF_Creative_Thinking.pdf.

REFERENCES

1. Antonova, O. (2010). Tekhnolohiia rozvytku pedahohichnoi kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv [Technology of development of pedagogical creature by future teachers]. *Paradigmaty osviate i edukacija nauczycieli* / ed. by W. Kremit, T. Levovytskyi, S. Sysoieva. Warszawa – Krakow, pp. 196–203 [in Ukrainian].

2. Hevko, I. & Pahuta, M. (2018). Pidvyshchennia yakosti osvity z zaluchenniam kreatyvnykh metodiv pry pidhotovtsi inzheneriv pedahohiv [Improving the quality of education by using the creative methods in

the training of teachers-engineers]. *Youth and market*. Vol. 3 (158). pp. 11–16 [in Ukrainian].

3. Dubaseniuk, O. A. (2011). Kreatyvnyi pidkhid do profesiino-pedahohichnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv [Creative approach to professional preparation of future teachers]. *Creature pedagogic*. Vol. 4. pp. 23–28 [in Ukrainian].

4. Profesiinyi standart vchytelia novoho pokolinnia (2020) [Professional standard by teacher of new generation] / ed. by N. Avsheniuk, I. Androshchuk, L. Hrynevych, S. Ivashnova, O. Linnyk, N. Sofii. Kyiv, 69 p. [in Ukrainian].

5. Gafour, O. & Gafour, W. (2020). Creative Thinking skills: A Review article. *Thinking Skills and Creativity*. Available at: https://www.researchgate.net/publication/349003763_Creative_Thinking_skills_-_A_Review_article [in English].

6. Kaufman, J. C. & Beghetto, R. A. (2009). Returning Creativity to the Classroom. *Review of General Psychology*. Vol. 13 (1). pp. 1–12. [in English].

7. Mursky, Ch. (2011). Creative thinking. Wisconsin : Wisconsin department of public instruction. Available at : <https://dpi.wi.gov/sites/default/files/imce/cal/pdf/creative-thinking.pdf> [in English].

8. Nurlaela, L. (2015). Developing Creative Thinking Skills in Learning at Higher Educational Institution of Teacher. *The 3rd UPI International Conference on Technical and Vocational Education and Training (TVET)*. pp. 114–119. [in English].

9. Roekel, D. (2016). Preparing 21st Century Students for a Global Society. An Educator’s Guide to the “Four C’s”. USA: NEA. 38 p. Available at: https://www.aledoisd.org/cms/lib/TX02205721/Centricity/Domain/2020/Preparing21C_Learners.pdf [in English].

10. The Cambridge life competences framework. Creative thinking (2020). Cambridge : Cambridge University Press. Available at: https://languageresearch.cambridge.org/images/Language_Research/CamFLiC/CLCF_Creative_Thinking.pdf [in English].

Стаття надійшла до редакції 12.05.2022

“Удосконалюватися – значить мінятися, бути досконалим – означає змінюватися часто”.

Вінстон Черчілль
державний діяч Великої Британії, письменник

